

Katarzyna Stabryła-Chudzio

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Wydział Finansów i Prawa,
Katedra Finansów
stabrylk@uek.krakow.pl

**PERSPEKTYWY DLA FINANSÓW
UNII EUROPEJSKIEJ PO REZYGNACJI
Z CZŁONKOSTWA WIELKIEJ BRYTANII**

Streszczenie: W wyniku referendum, które odbyło się 23 czerwca 2016 roku w Wielkiej Brytanii, większość głosujących obywateli opowiedziała się za wystąpieniem swojego kraju ze struktur unijnych. Należy podkreślić, że nie jest to jednoznaczne z faktycznym zrzeczeniem się członkostwa przez Wielką Brytanię, dopóki nie zostanie uruchomiona procedura wystąpienia z Unii Europejskiej. Jednak niniejsze wydarzenie powinno się stać pretekstem do wyraźniejszego niż dotychczas postawienia pytania o przyszłość Unii Europejskiej. Ze względu na wielowątkowość tematu celem niniejszego artykułu będzie próba nakreślenia scenariusza dotyczącego perspektyw finansowych ugrupowania, jak może zmienić się budżet unijny od strony dochodów unijnych odnoszących się do dwudziestu siedmiu państw, a zatem bez składki brytyjskiej i wypłat na rzecz Wielkiej Brytanii.

Słowa kluczowe: budżet Unii Europejskiej, rabat brytyjski, wystąpienie Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej, mechanizmy korekcyjne.

Klasyfikacja JEL: F36, F37, F53, H77.

**PROSPECTS FOR EU FINANCE AFTER THE BRITISH
WITHDRAWAL FROM THE EUROPEAN UNION**

Abstract: As a result of the referendum held on 23 June 2016 in the UK, a majority of citizens voted in favour of the withdrawal of their country from the EU structures. It should be emphasized that this is not synonymous with the immediate resignation

of membership by Great Britain until the start of the procedure with the European Union institutions. However, this event should become a pretext for a clearer than ever question about the future of the European Union. Because of a multithreading topic, the aim of this article will be an attempt to outline the scenario for new financial perspectives, as it may change the EU budget. Calculations of EU revenue relating to the twenty-seven states will be presented, together with the change in the contributions of the British and correction mechanism to the UK.

Keywords: European Union budget, the British rebate, the withdrawal of Great Britain from the European Union, correction mechanisms.

Wstęp

W obliczu możliwej rezygnacji Wielkiej Brytanii z członkostwa w Unii Europejskiej pojawia się pytanie o dalszy sposób funkcjonowania finansów unijnych. Eliminacja rabatu brytyjskiego mogłaby stanowić fundamentalną zmianę w sposobie funkcjonowania budżetu unijnego. Od momentu powstania w połowie lat 80. XX wieku formuły liczenia mechanizmu korekcyjnego na rzecz Wielkiej Brytanii¹ niniejsze rozwiązanie było szeroko krytykowane wśród państw członkowskich, wśród których najwięksi płatnicy netto (obok Wielkiej Brytanii) zaczęli się domagać dla siebie korekt i upustów, co doprowadziło do dalszego komplikowania finansów unijnych. Ponadto od początku lat 90. Komisja Europejska bezskutecznie proponowała państwom członkowskim inne rozwiązania w zakresie zmniejszenia nierównowagi między wpłatami i wypłatami z budżetu unijnego. Najciekawsza dotychczas propozycja została zaprezentowana w komunikacie z 2004 roku *Building our Common Future, Policy Challenges and Budgetary Means of the Enlarged Union 2007–2013* i sprecyzowana w raporcie z 14 lipca tego samego roku (European Commission, 2004a, 2004b).

W niniejszym artykule podjęto próbę oszacowania zmian w składce do budżetu unijnego po rezygnacji z członkostwa Wielkiej Brytanii. W kampanii przedreferendalnej zwolennicy tzw. Brexitu, czyli wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej, podkreślali brak konieczności wpłat do budżetu unijnego jako jedną z podstawowych korzyści.

¹ Na przełomie lat 70. i 80. XX wieku Wielka Brytania otrzymywała już rekompensatę z budżetu wspólnotowego, jednak była ona oparta na uznaniowej corocznej decyzji przedstawicieli państw członkowskich, dlatego dopiero zasady ustalone w Fontainebleau w 1984 roku stały się gwarancją stabilności brytyjskiego mechanizmu korekcyjnego.

W przeprowadzonych badaniach ograniczono się jedynie do określenia możliwych zmian we wpłatach do budżetu unijnego bez odwoływania się do szerzej pojętych korzyści i kosztów dla gospodarek poszczególnych państw, a wynikających z członkostwa we Wspólnocie i funkcjonujących na jednolitym rynku wewnętrznym², co wymaga bardziej szczegółowych wyliczeń przekraczających ramy przygotowanego opracowania. Ponadto kwestie finansów unijnych ograniczono tylko do budżetu UE, pomijając udział Wielkiej Brytanii w Europejskim Banku Inwestycyjnym, finansowanie projektów brytyjskich przez Europejski Fundusz Inwestycji Strategicznych czy też wpłaty do Europejskiego Funduszu Rozwoju.

1. Metodyka

Opuszczenie Unii Europejskiej przez Wielką Brytanię wiąże się z koniecznością pokrycia składki brytyjskiej przez pozostałe państwa, jednak przy ograniczeniu wydatków unijnych o kwotę przekazywaną dotychczas do Wielkiej Brytanii. Badania są prowadzone na podstawie danych z 2014 roku, ze względu na ich największą szczegółowość. Po odjęciu od ogółu wydatków z budżetu unijnego w 2014 roku (142 497 mln EUR) wydatków na rzecz Wielkiej Brytanii (6984,7 mln EUR) wydatki zmniejszyłyby się do kwoty 135 512,3 mln EUR.

Wraz z opuszczeniem Unii Europejskiej przez Zjednoczone Królestwo zostanie rozwiązany problem szeroko krytykowanego rabatu brytyjskiego, który przestanie istnieć. Jednak wciąż będą funkcjonować różnego rodzaju ograniczenia w składce do budżetu unijnego dla tzw. największych płatników netto, które wymagałyby ujednoczenia wobec przewidywanego sprzeciwu dotyczącego całkowitego wyeliminowania mechanizmów korekcyjnych.

Na potrzeby prowadzonych rozważań można wykorzystać wzór zaproponowany przez Komisję Europejską (European Commission, 2004a, 2004b) i sprawdzić, jak uogólniony mechanizm korekcyjny znalazłby zastosowanie w Unii Europejskiej bez Wielkiej Brytanii. Opierając się na rozwiązaniu za-

² Przykładowo, według szacunków Cipriani (2014, s. 13) w okresie 2007–2013 wartość środków z budżetu UE przeznaczonych na politykę spójności i rozwój obszarów wiejskich dla państw członkowskich UE-10 (których akcesja nastąpiła w 2004 roku) stanowiła ok. 20% wartości importu tych krajów od „płatników netto” (Belgii, Francji, Niemiec, Włoch, Holandii, Austrii, Szwecji i Wielkiej Brytanii).

proponowanym przez Komisję Europejską, wzór uogólnionego mechanizmu korekcyjnego byłby następujący:

$$C_x^{RR} = \left[\left(\frac{D_x}{D} - \frac{WO_x}{WO} \right) \cdot WO - RNC \cdot DNB_x \right] \cdot RR \quad (1)$$

przy: $C_x^{RR} > 0$, (2)

gdzie:

- C_x^{RR} – wartość rabatu dla państwa X,
- D_x – dochody przekazywane do budżetu UE przez państwo X,
- D – dochody do budżetu UE przekazywane przez wszystkich członków,
- WO_x – wydatki operacyjne z budżetu UE na rzecz państwa X,
- WO – wydatki operacyjne ogółem pochodzące z budżetu unijnego,
- RNC – próg procentowy, którego przekroczenie uprawniałoby do skorzystania z mechanizmu korekcyjnego,
- DNB_x – dochód narodowy brutto państwa X,
- RR – stopa procentowa.

Symulacji można dokonać przy następujących założeniach:

- na wydatki operacyjne na rzecz państw członkowskich z budżetu UE składają się wydatki przypadające na dane państwo po wyłączeniu wydatków administracyjnych przeznaczonych na funkcjonowanie Unii Europejskiej jako całości;
- jako dochody przekazywane do budżetu UE będą traktowane wpłaty z tytułu podatku od wartości dodanej oraz składka oparta na dochodzie narodowym brutto (tradycyjne dochody własne są efektem funkcjonowania jednolitego rynku wewnętrznego i wynikają głównie z położenia danego państwa, są to zatem dochody Unii Europejskiej jako całości, ponieważ często miejsce pobrania wspomnianych dochodów nie jest jednoznaczne z miejscem ostatecznej konsumpcji (Cipriani, 2014, s. 9));
- należy określić wysokości progu, którego przekroczenie uprawniałoby do skorzystania z mechanizmu (opierając się na propozycji Komisji Europejskiej, próg mógłby wynosić 0,35% DNB);
- trzeba ustalić wielkość procentową (*a refund rate* – RR) w stosunku do kwoty przekroczenia, jaka byłaby zwracana (można przyjąć dotychczasowy poziom stosowany dla Wielkiej Brytanii, czyli 0,66);
- wpłaty na rzecz mechanizmu korekcyjnego byłyby uzależnione od udziału DNB każdego z krajów w DNB UE.

Wprowadzając niniejszy mechanizm, należałoby ustanowić zasadę dotyczącą sposobu jego finansowania. Biorąc za przykład rozwiązanie, jakie przyjęła

Tabela 1. Zastosowanie uogólnionego mechanizmu korekcyjnego w budżecie Unii Europejskiej (wyniki dla UE-27 według danych z 2014 roku w mln EUR)

	DNB	VAT UE	Składka oparta na DNB	D_x	Wydatki z budżetu UE	Wydatki administracyjne	WO_x	$\left(\frac{D_x}{D} - \frac{WO_x}{WO}\right) \cdot WO$	$C^{0,66}$, gdzie $RNC = 0,35\%$
Belgia	399 521,70	502,7	2952,7	3455,4	7 044,3	4 725,4	2 318,9	1610,5	140,0
Bulgaria	41 465,70	61,8	306,5	368,3	2 255,4	12,2	2 243,2	-1824,4	-1299,9
Czechy	142 802,70	193,7	1055,4	1249,1	4 377,2	15,4	4 361,8	-2941,4	-2271,2
Dania	264 177,30	306,0	1952,4	2258,4	1 511,7	51,6	1 460,1	1108,1	121,1
Niemcy	2 844 003,30	3715,2	21018,6	24733,8	11 484,5	205,9	11 278,6	16848,1	4550,1
Estonia	18 423,30	26,2	136,2	162,4	667,6	8,9	658,7	-474,0	-355,4
Irlandia	138 480,80	196,2	1023,4	1219,6	1 563,1	46,1	1 517,0	-130,1	-405,8
Grecja	181 389,70	195,0	1340,6	1535,6	7 095,0	37,5	7 057,5	-5311,3	-3924,4
Hiszpania	1 051 541,40	1368,5	7771,4	9139,9	11 538,5	97,2	11 441,3	-1047,6	-3120,5
Francja	2 160 271,60	2904,3	15965,5	18869,8	13 479,1	339,0	13 140,1	8318,2	499,8
Chorwacja	43 882,4	65,8	324,3	390,1	584,3	9,1	575,2	-131,6	-188,2
Włochy	1 602 013,7	1970,4	11839,7	13810,1	10 695,2	257,5	10 437,7	5266,8	-224,6
Cypr	15 472,0	23,2	114,3	137,5	272,9	10,0	262,9	-106,5	-106,1
Łotwa	24 929,7	24,8	184,2	209	1 062,2	9,2	1 053,0	-815,3	-595,7
Litwa	35 304,2	42,5	260,9	303,4	1 885,9	10,4	1 875,5	-1530,5	-1091,7
Luksemburg	34 095,6	51,1	252,0	303,1	1 713,9	1 393,1	320,8	23,9	-63,0
Węgry	97 703,6	123,1	722,1	845,2	6 620,2	15,1	6 605,1	-5644,0	-3950,7
Malta	6 812,0	10,2	50,3	60,5	254,9	7,4	247,5	-178,7	-133,7

Holandia	627 436,9	798,4	4637,1	5435,5	2 014,4	95,8	1 918,6	4262,5	1363,9
Austria	329 673,0	446,4	2436,4	2882,8	1 572,6	21,8	1 550,8	1727,5	378,6
Polska	393 897,1	577,3	2911,1	3488,4	17 436,1	29,8	17 406,3	-13439,4	-9779,9
Portugalia	161 586,8	232,6	1194,2	1426,8	4 943,0	33,6	4 909,4	-3286,9	-2542,6
Rumunia	150 799,8	163,3	1114,5	1277,8	5 943,9	20,3	5 923,6	-4470,5	-3298,9
Słowenia	34 963,7	52,4	258,4	310,8	1 142,5	9,1	1 133,4	-780,0	-595,5
Słowacja	75 972,3	77,9	561,5	639,4	1 668,8	10,2	1 658,6	-931,5	-790,3
Finlandia	206 682,1	291,7	1527,5	1819,2	1 061,9	27,4	1 034,5	1034,3	205,2
Szwecja	454 911,9	597,1	3362,0	3959,1	1 691,0	32,6	1 658,4	2843,8	826,1
SUMA (bez Wielkiej Brytanii)	11 538 214,3	15 017,8	85 273,2	100 291,0	121 580,1	7 531,6	114 048,5	0,0	X

Źródło: Na podstawie (European Commission, 2015).

Tabela 2. Wyniki symulacji uogólnionego mechanizmu korekcyjnego (dane za rok 2014)

Kraj członkowski	DNB (w mln EUR)	Udział w DNB (w %)	Dodatkowa składka do budżetu UE (w mln EUR)
Belgia	399 521,70	3,46	190,81
Bułgaria	41 465,70	0,36	19,80
Czechy	142 802,70	1,24	68,20
Dania	264 177,30	2,29	126,17
Niemcy	2 844 003,30	24,65	1358,32
Estonia	18 423,30	0,16	8,80
Irlandia	138 480,80	1,20	66,14
Grecja	181 389,70	1,57	86,63
Hiszpania	1 051 541,40	9,11	502,23
Francja	2 160 271,60	18,72	1031,76
Chorwacja	43 882,40	0,38	20,96
Włochy	1 602 013,70	13,88	765,14
Cypr	15 472,00	0,13	7,39
Łotwa	24 929,70	0,22	11,91
Litwa	35 304,20	0,31	16,86
Luksemburg	34 095,60	0,30	16,28
Węgry	97 703,60	0,85	46,66
Malta	6 812,00	0,06	3,25
Holandia	627 436,90	5,44	299,67
Austria	329 673,00	2,86	157,45
Polska	393 897,10	3,41	188,13
Portugalia	161 586,80	1,40	77,18
Rumunia	150 799,80	1,31	72,02
Słowenia	34 963,70	0,30	16,70
Słowacja	75 972,30	0,66	36,29
Finlandia	206 682,10	1,79	98,71
Szwecja	454 911,90	3,94	217,27
SUMA	11 538 214,30		5510,75

Źródło: Na podstawie: (European Commission, 2015).

Komisja Europejska w przypadku Holandii i Szwecji w latach 2007–2013 (Rada Unii Europejskiej, 2007), wszystkie państwa (również te korzystające z korekty) wnosilyby swój wkład pieniężny. Przyjęte rozwiązanie pozwoliły na uniknięcie dodatkowego komplikowania formuły obliczeniowej, a ponadto gwarantowałyby, że w stosunku do beneficjentów netto lub płatników netto niekorzystających z rabatu nie dojdzie do istotnego pogorszenia salda wpłat i wypłat w stosunku do budżetu unijnego (Stabryła, 2009, s. 37–40).

2. Rezultaty

Zakładając eliminację dotychczas istniejących³ mechanizmów korekcyjnych wynoszących w 2014 roku ponad 9661,65 mln EUR, nowy mechanizm uogólniony wymagałby kwoty 8084,8 mln EUR (tabela 1), zatem proponowane rozwiązanie, po pierwsze, nakładałoby mniejszy ciężar finansowy na państwa członkowskie, a po drugie, prowadziłoby do poprawy przejrzystości w relacjach między dochodami i wydatkami budżetu unijnego. Należy jednak wziąć pod uwagę dodatkowy aspekt w postaci rezygnacji z wydatków na rzecz Wielkiej Brytanii (6984,7 mln EUR w 2014 roku) i jednocześnie brak składki Zjednoczonego Królestwa (14 072,3 mln EUR w tym samym roku)⁴. W efekcie pozostałe państwa wzięłyby na siebie dodatkowy ciężar w wysokości 5510,75 mln EUR, który mógłby zostać zneutralizowany poprzez wprowadzenie niższej stawki w sugerowanym mechanizmie korekcyjnym lub wymagałby decyzji o zmniejszeniu wydatków unijnych.

Jeżeli po rezygnacji Wielkiej Brytanii z członkostwa przyjęto by najprostsze rozwiązanie, tj. wyeliminowano by dotychczasowe wydatki z budżetu UE na rzecz Zjednoczonego Królestwa i równocześnie wprowadzono uogólniony mechanizm korekcyjny, największą składkę dodatkową opartą na DNB musiałyby wpłacić Niemcy i Francja (odpowiednio 1,36 mld i 1,03 mld EUR), a najmniej Cypr i Malta (7,39 i 3,25 mln EUR) (tabela 2).

³ W obliczeniach, oprócz zaktualizowanej wartości rabatu brytyjskiego, uwzględniono mechanizmy, które zaczną obowiązywać po ratyfikacji przez wszystkie państwa członkowskie z mocą wsteczną od 2014 roku, czyli obniżki składek dla Holandii, Szwecji, Danii i Austrii oraz obniżenie stawki z tytułu VAT na rzecz budżetu unijnego z 0,3 do 0,15% dla Niemiec, Holandii i Szwecji.

⁴ Analizując wysokość składki brytyjskiej w okresie 2000–2015 można zauważyć, że rocznie kształtowała się ona na średnim poziomie 13,1 mld EUR (już po odjęciu rabatu w wysokości 5,1 mld EUR) przy wydatkach o wartości 7,0 mld EUR.

3. Wnioski i możliwe przyszłe rozwiązania

Należy się zgodzić z opinią Komisji Europejskiej (2015, s. 45), że analiza rachunkowa tylko wpłat i wypłat z budżetu unijnego nie daje pełnego obrazu ewentualnych korzyści państwa członkowskiego (w tym wypadku Wielkiej Brytanii) z tytułu przynależności do Unii Europejskiej. Pozostałe korzyści wynikające z jednolitego rynku wewnętrznego to nie tylko wzrost obrotów przedsiębiorstw sprzedających dobra i usługi za granicę, ale również m.in. korzyści związane z ułatwieniami w zakładaniu działalności gospodarczej na terenie Unii, większymi możliwościami w znalezieniu pracy i zmiany miejsca zamieszkania oraz rozwojem usług finansowych. Oczywiście nie można także zapomnieć o wadach podkreślanych przez przeciwników integracji, wśród których najczęściej wymieniano biurokrację, nadmiar regulacji prawnych i tym samym znaczne ograniczenia w prowadzeniu samodzielnej polityki krajowej oraz ciężar finansowy w postaci składek na rzecz budżetu unijnego, Europejskiego Funduszu Rozwoju i Europejskiego Banku Inwestycyjnego. Niemniej określenie przyszłych relacji między Unią Europejską a Wielką Brytanią będzie wymagało od tej drugiej ponoszenia pewnych ciężarów finansowych na rzecz wspólnych relacji, jak czynią to obecnie Szwajcaria czy Norwegia. Nie można bowiem zakładać, że Zjednoczone Królestwo nie nawiąże żadnych relacji z Unią poza stosunkami handlowymi. Wręcz przeciwnie, trzeba być pewnym, że w wielu dziedzinach, np. w nauce, edukacji, w zakresie ochrony środowiska, polityki kulturalnej, będą realizowane wspólne projekty.

Do licznych korzyści i kosztów wynikających z przynależności do struktur unijnych trzeba dodać te odnoszące się *stricte* do pełnoprawnego członkostwa w Unii Gospodarczej i Walutowej. Jednak Wielka Brytania, nie należąc do strefy euro, nie poniosła tak istotnych konsekwencji finansowych na rzecz mechanizmów pomocowych jak państwa posługujące się wspólną walutą. Dodatkowo w czasie swojego członkostwa we Wspólnotach Europejskich, a teraz w Unii Europejskiej Zjednoczone Królestwo uzyskało szereg klauzul pozwalających na jego wyłączenie z niektórych wspólnych działań na rzecz postępów integracji⁵.

⁵ Jako przykłady można wymienić protokoły do Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej stwierdzające m.in. że:

- Zjednoczone Królestwo nie ma obowiązku przyjęcia EUR, jeżeli jego Parlament i rząd nie podejmą odrębnej decyzji w tej sprawie (protokół nr 15),
- w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej nie mają zastosowania wszystkie przepisy dorobku Schengen (protokół nr 19),

W ramach rozwiązań, jakie może przyjąć Zjednoczone Królestwo po opuszczeniu Unii Europejskiej, najczęściej prezentuje się zatem następujące możliwości (*HM Treasury analysis: the long-term...*, 2016, s. 87–93)⁶:

- Członkostwo w Europejskim Obszarze Gospodarczym (przykład norweski), jednak wymagałoby to najpierw wstąpienia do Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA), a następnie uzyskania jednomyślnej zgody członków EOG. Członkostwo w EOG wiąże się m.in. z koniecznością wpłat do budżetu UE. Wkłady te przyjmują formę „grantów EOG” dla biedniejszych państw członkowskich UE. Rozmiary tych dotacji są określone przez wielkość gospodarek państw EOG. Po rozszerzeniu UE w 2004 roku i później Norwegia ponosi również dodatkowe koszty na finansowanie rozwoju w nowych krajach członkowskich. Państwa EOG mogą także uczestniczyć w programach budżetowych UE na podstawie indywidualnych projektów, np. w programie Horyzont 2020.
- Status podobny do Szwajcarii, która przekazuje również wkłady finansowe do UE w zamian za dostęp do jednolitego rynku (m.in. w zakresie usług finansowych). Od czasu rozszerzenia UE w 2004 roku Szwajcaria zobowiązała się do dodatkowych wpłat w celu zmniejszenia nierówności społecznych i ekonomicznych w państwach członkowskich, które przystąpiły do UE w latach 2004, 2007 i 2013. Szwajcaria zdecydowała się również na udział w różnych programach finansowanych z budżetu UE, na przykład programach badawczych UE.
- Wynegocjowanie umowy dwustronnej, takiej jak między UE i Turcją. W takiej sytuacji jakiegokolwiek wpłaty do budżetu unijnego nie są przewidziane, jednak zakres korzyści Wielkiej Brytanii może się ograniczyć do kwestii handlowych.
- Członkostwo w Światowej Organizacji Handlu bez jakiegokolwiek dodatkowego porozumienia z UE. WTO przewiduje ogólne ramy dla stosunków

– Zjednoczone Królestwo i Irlandia nie uczestniczą w przyjmowaniu przez Radę środków objętych działaniami w zakresie wspólnej przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości) (protokół nr 21),

– specjalne postanowienia w sprawie Karty praw podstawowych dla Wielkiej Brytanii (protokół nr 30).

⁶ Jednak, jak podkreśla Łazowski (2016, s. 4), trudno w tym momencie określić, czy procedura zawarta w art. 50 TUE przewiduje tylko warunki opuszczenia Unii, co jest rozwiązaniem szybszym i łatwiejszym, czy też obejmuje równoczesne negocjacje dotyczące porozumienia o przyszłych relacjach między UE a Zjednoczonym Królestwem. Druga możliwość będzie prawdopodobnie wymagać dłuższego czasu niż przewidywane traktatowo dwa lata ze względu na ewentualną konieczność ratyfikacji przez wszystkie państwa członkowskie.

handlowych między 162 krajami, zatem Wielka Brytania nie miałaby większych przywilejów w stosunkach z Unią niż uzgodnienia gwarantowane przez WTO. Członkostwo w WTO nie wymagają żadnych płatności na rzecz UE. Ponadto Wielka Brytania będzie musiała zaktualizować warunki swojego członkostwa w WTO, gdzie zobowiązania podjęte wcześniej stosowano do UE jako całości.

Biorąc pod uwagę cztery powyższe możliwości, wydaje się, że najbardziej prawdopodobne są rozwiązania dotyczące Europejskiego Obszaru Gospodarczego lub Szwajcarii. W efekcie konieczne będą wpłaty do budżetu unijnego ze strony Wielkiej Brytanii, przy czym nie jest obecnie możliwe określenie wysokości takiej składki.

Pisani-Ferry, Röttgen, Sapir, Tucker i Wolff (2016, s. 5) proponują jednak jeszcze inne rozwiązanie, wykraczające poza status EOG i Szwajcarii, a mianowicie głęboko zintegrowanego rynku składającego się z głównych elementów funkcjonalnych: braku taryf celnych; jednolitej polityki konkurencji i kontroli pomocy publicznej oraz wkładu do budżetu UE. Zakładają również ścisłą współpracę w dziedzinie polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i ewentualnie spraw obronnych, ale przede wszystkim dostęp do jednolitego rynku, przy czym wyłączona zostałaby zasada swobody przepływu pracowników, która, według autorów cytowanego opracowania, była jednym z czynników, jakie zadecydowały o głosowaniu przeciw członkostwu w UE. Dodatkowo zaproponowano utworzenie specjalnej rady dla Partnerstwa Kontynentalnego (Continental Partnership council), czyli dla państw UE i tych, które chciałyby dołączyć na przedstawionych powyżej warunkach⁷. Rada mogłaby zgłaszać poprawki do aktów prawnych, jakie dotyczą relacji w ramach partnerstwa kontynentalnego, jednak ostateczne decyzje podejmowałyby instytucje unijne.

Długie negocjacje dotyczące nowych relacji państw Unii Europejskiej z Wielką Brytanią mogą prowadzić do pojawienia się dalszych tendencji odśrodkowych, które już są widoczne w niektórych krajach. Aktywność dezintegracyjna najprawdopodobniej nie doprowadzi do pełnego rozwiązania Unii Europejskiej, ale może skutkować faktycznym powstaniem Europy dwóch prędkości, Europy twardego jądra lub sprowadzenia Unii Europejskiej do unii celnej z ograniczoną, ze względu na problem migracyjny, swobodą przepływu osób i częściową swobodą przepływu kapitału (w tym niepełną unią

⁷ Głównym partnerem miałaby zostać Wielka Brytania, ale autorzy sugerują także kraje trzecie z Europejskiego Obszaru Gospodarczego, następnie Szwajcarię, a w dłuższym okresie być może również Turcję, Ukrainę i wybrane państwa Afryki Północnej. Zastrzeżono jednak, że wszyscy członkowie muszą przestrzegać reguł demokracji.

bankową). Dotychczas Wielka Brytania była jedynym tak istotnym gospodarczo państwem pozostającym poza strefą euro. W efekcie inne państwa bez wspólnej waluty mogą mieć po wyjściu Zjednoczonego Królestwa mniejszą siłę negocjacyjną niż dotychczas.

Zakończenie

Prezentowane rozważania są opatrzone istotną dozą niepewności wynikającą z braku jakichkolwiek informacji o przewidywanych warunkach wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej⁸. Nie oznacza to jednak, że nie należy prowadzić badań scenariuszowych, które mogą pozwolić w niedalekiej przyszłości na podjęcie przez przedstawicieli państw i rządów krajów Unii Europejskiej decyzji, które nie zaprzeczają dotychczasowych wysiłków w zakresie integracji europejskiej. Naukowcy z Fundacji Bertelsmanna podkreślają, że korzyści z tytułu braku konieczności wpłat do budżetu unijnego nie rekompensują strat w innych dziedzinach (mniejsze tempo wzrostu wydajności pracy z powodu niższej presji konkurencyjnej i ograniczenia liczby pracowników z innych państw Unii Europejskiej, spadek inwestycji wynikający z ograniczenia w swobodzie przepływu kapitału).

Według Schoof, Petersen, Aichele i Felbermayr (2015, s. 1, 3, 5–6) rezygnacja z członkostwa Wielkiej Brytanii w Unii Europejskiej, oprócz wielu konsekwencji gospodarczych i politycznych, będzie skutkować spadkiem realnego PKB *per capita* nie tylko w Wielkiej Brytanii, ale również w państwach członkowskich UE. Autorzy prezentują dwa scenariusze: pierwszy zakłada status Wielkiej Brytanii zbliżony do Norwegii lub Szwajcarii z utrzymaniem umów handlowych. Natomiast drugi opiera się na założeniu eliminacji wszystkich przywilejów wynikających z członkostwa, co spowodowałoby konieczność podpisania nowych umów handlowych, brak swobód związanych z przepływem osób, usług, towarów i kapitału. Autorzy zwracają jednak uwagę na jedną z najczęściej podkreślanych korzyści, czyli brak obowiązku wpłat do budżetu UE.

Niezależnie od tego, jak ułożą się relacje między Unią Europejską a Wielką Brytanią, rozwiązania zaproponowane przez UE nie mogą być konkurencyjną

⁸ W oświadczeniu wynikającym z nieformalnego posiedzenia Rady Europejskiej w składzie 27 szefów państw lub rządów, które miało miejsce 29 czerwca 2016 roku w Brukseli, wyraźnie podkreślono, że jakiegokolwiek warunki będą negocjowane dopiero po rozpoczęciu przez Wielką Brytanię procedury wyjścia opartej na art. 50 Traktatu o Unii Europejskiej (<http://www.consilium.europa.eu>).

alternatywą dla dotychczasowego członkostwa, nawet w sytuacji zobowiązania się Zjednoczonego Królestwa do respektowania dotychczasowych zasad jednolitego rynku wewnętrznego. Zastosowanie takiego precedensu mogłoby skutkować rezygnacją z członkostwa innych krajów i koniecznością wypracowania zupełnie nowej wizji integracji europejskiej. O ile nowa idea integracji mogłaby w długim okresie przynieść większe korzyści niż obecne rozwiązania, o tyle w krótkim rozpad dotychczasowego systemu unijnego miałyby negatywne konsekwencje dla sytuacji społeczno-gospodarczej członków Unii.

Bibliografia

- Cipriani, G. (2014). *Financing the EU budget. Moving forward or backwards?* Brussels: Centre for European Policy Studies.
- European Commission (2004a). Building our common Future, policy changes and budgetary means of the enlarged union 2007–2013. *COM (2004) 101 final*. Brussels.
- European Commission (2004b). Financing the European Union, commission report on the operation of the own resources system. *COM (2004) 505 final, II*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- European Commission (2015). *EU budget 2014. Financial Report*, Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- HM treasury analysis: the immediate economic impact of leaving the EU* (2016). London: HM Government.
- HM treasury analysis: the long-term economic impact of EU membership and the alternative*. (2016). London: HM Government.
- Łazowski, A. (2016). *Procedural steps towards Brexit*, CEPS Commentary, Brussels: Centre for European Policy Studies.
- Pisani-Ferry, J. Röttgen, N., Sapir, A., Tucker, P. i Wolff, G. B. (2016). *Europe after Brexit: A proposal for a continental partnership*. Pobrane z <http://bruegel.org/2016/08/europe-after-brexit-a-proposal-for-a-continental-partnership/>
- Rada Unii Europejskiej (2007). Decyzja Rady (2007/436/WE, Euratom) z dnia 7 czerwca 2007 roku w sprawie systemu zasobów własnych Wspólnot Europejskich (Dz. Urz. 2007 r., L 163).
- Rubio, E., Pellerin-Carlin, T. i Rinaldi, D. (2016). Investment in Europe: making the best of the Juncker Plan. *Studies & Report, 109*, Jacques Delors Institute.
- Schoof, U., Petersen, T., Aichele, R. i Felbermayr, G. (2015). Brexit – potential economic consequences if the UK exits the EU. *Policy Brief 2015, 5*. Bertelsmann Stiftung.
- Stabryła, K. (2009). Propozycje reformy dochodów własnych Unii Europejskiej. *Master of Business Administration, 2*.